SUSPINE ŞI BOSCOANE (SABINA PAULIAN)
Sighs and Spells (Sabina Paulian)

Al. CISTELECAN[1]

Abstract

The article describes the writing of early 20th century Romanian poetess Sabina Paulian, drawing the socio-cultural context of her epoch, while at the same time revealing the features of her sensibility. Gathered in two consecutive volums (published in 1929 and 1931), Sabina Paulian's poems develop on a poetics of romance, sadness fulfillment and and frustration and in the second volume the timidity is substituted by a discourse originating in popular magic, marked by incantations, gothic atmosphere and rituals, which are all translated in a symbolist poetry fascinated by numerology and euphony.

Keywords: Sabina Paulian, feminine poetry, love, magic, incantation, gothic.

Sunt unii scriitori care dau cu nonşalanţă un fel de legi definitive, deşi nu totdeauna bune. Cum, bunăoară, binecunoscătorul de femei William Shakespeare cînd a zis "frailty, thy name is woman"! Chiar dacă excepţiile ar copleşi (ceea ce nu-i de tot exclus) numărul celor care se conformează acestei reguli, spusă fiind ea de Shakespeare, tot regulă inflexibilă rămîne. O confirmă pînă şi distinsa poetă Sabina Paulian (n-am auzit nimic rău despre Sabina, aşa că putem admite că a fost cum zic; e drept că asta s-ar putea să fie din pricină că n-am auzit mai nimic despre ea), o craioveancă născută, zice Enciclopedia *Cugetarea*, în 1899. Ce-i drept, Sabina e nestatornică nu ca femeie, ci ca poetă, al doilea – şi ultimul – său volum (*Salba ielelor,* Editura Scrisul românesc, Craiova, 1931) fiind, zice Perpessicius, "cu totul neasemenea volumului d-sale de debut"[2] (care se numea *Sub vraja umbrelor…* şi a apărut la Tipografia lui Nicu D. Miloşescu din Târgu-Jiu, în 1929).[3] *Cugetarea* mai zice şi că ar fi absolvit literele bucureştene (aşa trebuie să fie, căci a fost apoi profesoară la Craiova) şi ar fi debutat în 1921 în *Viaţa românească.*[4] În tot cazul, cînd Popescu-Polyclet scoate, în 1929, *Antologia poeţilor olteni* o consideră şi pe ea olteancă reprezentativă şi o include în sumar, ceea ce n-o fi fost chiar de bine de vreme ce în antologia lui găseşti orice – zice Perpessicius – "numai poezii nu".[5] Dar asta sigur nu din vina Sabinei, care arată în poezii "o adîncă simţire" - şi încă una expusă "într-o formă de o extremă delicateţă", cel puţin după aprecierile lui Nicolae Iorga.[6] Poeziile le expunea şi în revista (şcolară) *Ion Maiorescu,* scoasă (din '31 pînă-n '48) de soţul ei, Mihail Paulian,

[1] Professor PhD, "Petru Maior" University of Târgu-Mureş.
[2] Perpessicius, *Opere*, V, *Menţiuni critice,* Editura Minerva, Bucureşti, 1972, p. 142.
[3] Poate că dup-aia nu mai scrie, deşi în *Hyperionul* clujean (nr. 6) din 1932 are o poezie. (Cu mulţumiri d-lui Bogdan Tănase pentru ajutorul bibliografic).
[4] Se justifică astfel de ce-i dedică lui Ibrăileanu "cu toată sfiala şi "cu multă recunoştinţă" un exemplar din *Salbă…* (cf. Elena Chipcea, *Cărţi cu dedicaţii în Biblioteca Centrală Universitară Iaşi. Fondul Ibrăileanu,* Iaşi, 2003).
[5] Perpessicius, *Opere*, IV, *Menţiuni critice,* Editura Minerva, Bucureşti, 1971, p. 51.
[6] Nicolae Iorga, *Istoria literaturii româneşti contemporane,* II, În căutarea fondului, Editura Adevărul, Bucureşti, 1934, p. 294.

BDD-A20505 © 2015 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:15 UTC)

directorul Colegiului Naţional ”Carol I” din Craiova.[7] Va fi fost profesoară graţioasă, cu ”mers de şcolăriţă cuminte şi cam grăbită”, cum zice Coca Farago,[8] mare amatoare de filme (pe care i le povestea şi Elenei Farago), ”autoarea unei admirabile piese de teatru” (”încă nejucate”, precizează Coca), bună ”prietenă a tuturor artelor” şi dovedind ”înţelegere şi bunăvoinţă” pentru ”orice gen de spectacol”.[9] Aşadar, o profesoară neblazată înainte de termen şi fără îndoială sensibilă.

Cu sensibilitatea, nu cu altceva, defilează, fireşte, în poeme: o sensibilitate deschisă, dar, în acelaşi timp, inhibată şi retractilă, în primul volum - şi una ”proiectată”, dar cu mai mult tupeu, în al doilea (care are individualitatea lui, de nu chiar un fel de unicitate). Lui Perpessicius i se pare că-n primul volum Sabina ”se iroseşte în alegorism facil, în pastişe de titluri şi modele consacrate”[10] – luîndu-se îndeosebi după Elena Farago şi Otilia Cazimir. În orice caz, conchide el, poeziile ”sunt mai mult decît intenţii.”[11] Desigur, nu chiar mult mai mult.

Şi Sabina e (cum altfel?!) fată suspinoasă. Scrie, în primul volum, romanţiozităţi şi romanţe, tristeţi de inimă şi ofuri de idilă frustrată (şi mai ales de senzualitate frustrată, deşi delicat creionată): ”Să laşi oblonul greu peste ferestre/ În seara asta plină de tristeţi./ Să laşi oblonul greu peste ferestre;/ Apare luna tremurînd pe creste,/ Şi scaldă drumuri fără de drumeţi.// Drumeţii suntem noi, ascunşi din cale/ De teama întîlnirei la răscruci./ Drumeţii suntem noi, ascunşi din cale…/ Tu pui zăvor la uşa casei tale,/ Eu stau tăcută-n umbra unei cruci.// Şi netezesc troiţa răsturnată,/ Cu mîna ce-ar atinge fruntea ta./ Şi netezesc troiţa răsturnată./ Cum aş atinge pleoapa-nfierbîntată/ Şi mîna-ţi albă, dacă m-ai chema…” (*Din umbră*…). Ca toate fetele timide, reprimă şi ea temperament de văpaie şi e un ghem de sensibilitate vibratilă, igniforă: ”Mai pune un braţ de vreascuri peste jar,/ Să fie tot văpae, tot lumină…/ Vezi tu? În umbră fruntea mea se-nclină/ Şi să-mi grăieşti cu şoapta cea mai lină,/ Nu pot să nu tresar” etc. (*Lîngă foc*). În orice caz, se cam teme să-şi dea drumul, şi se teme atît de sine, cît şi de sancţiunea ce vine odată cu extaza (sau e inclusă în aceasta); Sabina, din păcate, e puţin cam burgheză, cam domestică şi prea econoamă pasional; se fereşte de paroxisme dintr-un principiu economic, anume ca să nu le plătească apoi prea scump: ”Să stăm tăcuţi alături. Mi-e inima trudită/ De-atîta fericire… vezi bine că mă tem/ Să-mi rezem uşor fruntea, de mîna ta asprită./ În orice fericire e-o şoaptă de blestem…” (*În fericire*). E şi păţită, săraca, aşa că asemenea precauţii de domolire a patimii se justifică; iat-o, de pildă, în plină reverie de ninsoare, cu sufletul participînd la feerie, dar cu inima cam zdrobită: ”Sunt singură… La astă sărbătoare/ Pe nimeni nu aştept./ Şi blînd alint c-o molcomă cîntare,/ Un vis, plăpînd ca bruma de ninsoare,/ Ce-mi tremură la piept…” (*Sărbătoare*). Se-nţelege că pînă la urmă frustrările devin grave de tot, mai cu seamă cînd e şi natura în agonie (ca la toată lumea, şi la Sabina natura e empatică numaidecît şi consonantă eminent): ”Se-ntinde moartea-n cîmpul pustiit

[7] Cf. Alexandru Niculescu, în *Ramuri,* nr. 3/2012.
[8] În *Veritas,* nr. 1/1939.
[9] Idem.
[10] Perpessicius, *op. cit.,* p. 56.
[11] Idem, pp. 57-58.

BDD-A20505 © 2015 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:15 UTC)

-/ Iubirea mea, şi tu m-ai părăsit!..." (*Răsfrîngeri*). Drama absolută a volumului e, firește, că "s-a topit a dragostei văpae!". După care urmează doar pustiu sufletesc: "Aşa va fi de-acuma:/ În umbră de amurg,/ Voi însemna că anii/ Şi clipele se scurg" (*Scrisoare*). E fatalitate, desigur, dar pentru Sabina parcă mai nedreaptă decît pentru restul lumii. E şi normal, de nu chiar obligatoriu, ca această scriitură de timidităţi şi duioase să fie adaptată anume la preţiozităţi şi diafane cu tentă alegorică (Perpessicius are toată dreptatea, în poezia Sabinei toate se mişcă şi se comportă cu intenţii "semnificative"), la graţiozităţi elegiace: "Coboară lin, cu legănări de-alint,/ Dintr-un văzduh tomnatic şi închis,/ O frunză de rugină şi argint,/ Plăpîndă ca o aripă de vis" etc. (*Răvaş de toamnă*). E, desigur, regretabil – pentru poezia ei în primul rînd – că Sabina s-a controlat şi reprimat atît de sever.

Dar îşi răzbună ea cumva aceste timidităţi în al doilea volum, care nu mai conţine, cum zicea Perpessicius foarte delicat, "o poezie cuminte, speriată ca un pui de lăstun, căzut din cuib"[12] (aşa era cea din primul). Firește, n-o face chiar pe faţă, prin lirică de confesiune şi explozie, dar îşi proiectează reveriile (amoroase şi aici, e firul de legătură cu primul volum) într-un set unitar de incantaţii şi descîntece de ulcică. E ceea ce face ca *Salba ielelor* să fie nu numai un volum cu o construcţie unitară, dar şi destul de excentric în unicitatea lui premeditată (sau invers). Baza din care se revendică e, desigur, magia populară, incantaţiile de vrăjitorese (ar putea fi un volum de actualitate acum, cu atîtea vrăjitoare televizate), dar şi, pe partea de artă, versificaţia populară (era de necesitate, deşi Perpessicius zice că nu-i e de mare ajutor); Sabina a deprins însă şi versificaţia simbolistă, ba chiar şi gustul pentru numerologia simbolistă, aşa că le amestecă, voit sau fără voie. Iese un fel de gotic ceremonial: "Cine cheamă?/ Cine aude?/ Cine geme şi s-ascunde?// Peste creste de ogoare,/ Peste holde călătoare/ În bătaia vîntului,/ Peste-ntinderi de păşune/ Vrăji aleargă să înstrune/ Geamătul pămîntului;/ Geamăt surd,/ Foşniri de vînt,/ Peste dîmburi de mormînt." etc. (*Geme o dragoste în sat*). Sabina se sprijină, firește, în primul rînd în eufonie (era de cuviinţă la incantaţii, deşi poate deprinsă de la descîntecele lui Ion Barbu) şi face magie orgiastică (neagră, se-nţelege), valpurgie curată: "Lîngă mine tace vîntul;/ Pasul meu arde pămîntul;/ Ochii mei zăresc prin ceaţă/ Vremea rea de dimineaţă./ Mi s-alină inima/ Doar cînd cade grindina,/ Doar cînd tună şi trăsneşte/ Tainic chipul meu zîmbeşte…" etc. (*Între neguri*). Ritualurile sunt descrise punctual, cu gust pentru grotescul funebru: "Eu pîndesc din întunerec/ Şi tot ferec şi desferec/ Vrăji ascunse, vrăji de noapte,/ Murmur despicat în şoapte;/ Îngrop fără tămîieri/ Visul dragostei de ieri,/ Suflu prin gîtlej de cîine/ După dragostea de mîine,/ Şi iar ferec şi desferec,/ Hohotind în întunerec!" etc. (*Ielele*). Cîteodată (rar, ce-i drept) mai că dă peste familiaritatea himerelor de la Emil Botta: "O, Vîntoaselor,/ Mînioaselor,/ Îmblînziţi-vă!/ Adierilor,/ Mîngîierilor,/ Înfrăţiţi-vă!/ C-au plecat de ieri,/ Spre ceţoasa zare,/ Cu pînze de tort,/ Trei năieri,/ Ca să scoată-un mort din mare,/ Din adîncuri/ Şi tăceri" etc. (*O cruce albă pentru Dumnezeu*). Astea-s însă stricte accidente de inspiraţie; altfel, volumul e scris

[12] Perpessicius, *Opere,* V, p. 143.

BDD-A20505 © 2015 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:15 UTC)

cu metodă, după manualul de vrăji şi boscoane. Nu-s numai descîntece (se mai aude şi inima, tot tristă), dar unde descîntă, Sabina se dezlănţuie imaginar ca o vidmă. În tot cazul, în farmecele şi descîntecele de dragoste (Sabina e specializată doar în ele) e vrăciță mai eficientă decît tot sindicatul vrăjitoarelor de azi. Cine are necazuri, îi poate consulta poemele cu nădejde.

BDD-A20505 © 2015 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:15 UTC)